

28 Κριτήρια
Ενιαίας εξέτασης
Ερμηνευτικό σχόλιο λογοτεχνίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΧΑΤΖΗΘΩΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2019

Πρόλογος

Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο εξέτασης του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας καθορίζουν μια νέα μορφή αξιολόγησης των μαθητών /-τριών στις πανελλαδικές εξετάσεις στο μάθημα των Νέων Ελληνικών ημερήσιου και εσπερινού ΓΕΛ. Η συγγραφική ομάδα των εκδόσεων ανταποκρινόμενη στις νέες απαιτήσεις και τροποποιήσεις του Υπουργείου Παιδείας ετοίμασε κριτήρια προετοιμασίας για τις Πανελλαδικές εξετάσεις σύμφωνα με τις πρόσφατες αλλαγές (Αύγουστος 2019) και με τον τρόπο παρουσιάσής τους στο νέο σχολικό βιβλίο Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου, Φάκελος υλικού, Δίκτυα Κειμένων (2019). Τα νέα κριτήρια ενιαίας εξέτασης παρουσιάζουν αλλαγές ως προς την δομή, το είδος των ερωτήσεων αλλά και κάποιες επιπρόσθετες θεματικές ενότητες.

Έμφαση έχει δοθεί στο ερμηνευτικό σχόλιο, με αναλυτική παρουσίαση της θεωρίας και αρκετές εφαρμογές, ώστε να διασφαλιστεί η επιτυχής αντιμετώπιση της άσκησης από τους μαθητές.

Παρακάτω, προς διευκόλυνση του μαθητή και του εκπαιδευτικού παρατίθενται αυτούσιες οι οδηγίες που αφορούν στον τρόπο εξέτασης του μαθήματος Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, **σύμφωνα με τη σχετική Υπουργική Απόφαση (02.08.2019).**

Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Στο μάθημα «Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία» στη Γ' τάξη Ημερησίου Γενικού Λυκείου και στη Γ' και Δ' τάξη Εσπερινού Γενικού οι μαθητές και οι μαθήτριες αξιολογούνται σε ενιαία τρίωρη εξέταση στην κατανόηση και παραγωγή λόγου.

Δίνονται στις μαθήτριες και τους μαθητές **δύο ή τρία μη διδαγμένα κείμενα**, συνολικής έκτασης έως τρεις σελίδες, **ένα εκ των οποίων είναι λογοτεχνικό, σε ολοκληρωμένη ή αποσπασματική μορφή**, (ποίημα, διήγημα, μυθιστόρημα ή θεατρικό έργο)· **τα υπόλοιπα κείμενα μπορεί να είναι σε ολοκληρωμένη, ελαφρώς διασκευασμένη ή αποσπασματική μορφή: δημοσιογραφικά άρθρα, συνεντεύξεις, κριτικές, δοκίμια, επιστημονικά κείμενα, αφίσες με λεζάντα, πληροφοριακά κείμενα με εικόνες, σκίτσα, πίνακες ή διαγράμματα κ.ά.), διαφορετικά μεταξύ τους ως προς το κειμενικό είδος**, ώστε να αποτιμάται η αναγνωστική ικανότητα των μαθητών και μαθητριών σε ποικιλία κειμενικών ειδών. Τα κείμενα μπορούν να συνοδεύονται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα χωρίς ερμηνευτικά σχόλια.

Για τα κείμενα αυτά τίθενται **τέσσερα συνολικά θέματα** μέσω των οποίων αποτιμάται η ικανότητα των μαθητών/τριών να κατανοούν το περιεχόμενο των κειμένων, να ερμηνεύουν

και να αξιολογούν στάσεις, αξίες, ιδέες κ.ά. βασιζόμενοι/ες σε στοιχεία των κειμένων, καθώς επίσης να παράγουν ερμηνευτικό και κριτικό λόγο. Τα θέματα προτείνεται να είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας και να τίθενται περιορισμοί στην έκταση των απαντήσεων (όπου χρειάζεται). Το νοηματικό περιεχόμενο των μη λογοτεχνικών κειμένων πρέπει να είναι συναφές με κάποιον ή κάποιους από τους θεματικούς άξονες που προσδιορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Τα κείμενα συνοδεύονται από τα εξής θέματα:

ΘΕΜΑ Α

Το πρώτο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά στη συνοπτική νοηματική απόδοση από τους μαθητές και τις μαθήτριες μέρους ενός κειμένου ή τη συνοπτική απόδοση των απόψεων που διατυπώνονται σε ένα κείμενο για κάποιο ζήτημα.

Το πρώτο θέμα βαθμολογείται με 15 μονάδες.

ΘΕΜΑ Β

Το δεύτερο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αναλύεται σε τρία ερωτήματα, διαφορετικά μεταξύ τους, με δυνατότητα κάποιο/κάποια από αυτά να είναι κλειστού τύπου και με ενδεχόμενη αιτιολόγηση της απάντησης. Ένα από αυτά μπορεί να διαιρείται σε δύο υποερωτήματα.

Τα ερωτήματα σχετίζονται με:

- α) την αξιοποίηση του πλαισίου των κειμένων (κοινωνικού, ιστορικού, πολιτιστικού, του χώρου και του χρόνου) με σκοπό την κατανόηση των λόγων και των ενεργειών των υποκειμένων (ατομικών και συλλογικών) που αναφέρονται στα κείμενα, και των σχέσεων μεταξύ τους,
- β) τον εντοπισμό και την ερμηνευτική προσέγγιση σκοπών, στάσεων, βασικών θέσεων και προθέσεων του συντάκτη / συντακτών των κειμένων, καθώς και την τεκμηρίωση της βασικής ιδέας του κειμένου,
- γ) την αξιολόγηση της συνάφειας ιδεών, επιχειρημάτων, τίτλων, υπότιτλων, εικόνων κ.ά. με μια θέση, άποψη ή ζήτημα που θέτει το κείμενο και της αποδεικτικής τους αξίας,
- δ) τον εντοπισμό και τη συσχέτιση συγκεκριμένων κειμενικών δεικτών που οργανώνουν το κείμενο ως σημασιοδοτημένη κατασκευή –δηλαδή, οι μαθητές/τριες να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο δείκτες (π.χ. λεξιλόγιο, ρηματικά πρόσωπα, στίξη, εκφραστικά μέσα, τρόπους σύνταξης, κ.ά.) και να αναγνωρίζουν τη λειτουργία τους στο κείμενο,

- ε) την αναγνώριση και την ερμηνευτική προσέγγιση του τρόπου σύνδεσης και οργάνωσης ιδεών, προτάσεων, παραγράφων ή διαφόρων σημειωτικών τρόπων σε ένα κείμενο, αφού λάβουν οι μαθητές και οι μαθήτριες υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο και τα κοινωνικά συμφραζόμενα,
- στ) τη σύγκριση των μη λογοτεχνικών κειμένων ως προς τις θέσεις, τον τρόπο πραγμάτευσης του θέματος, την πειστικότητα, την αποτελεσματική μετάδοση του νοήματος κ.ά.

Το δεύτερο θέμα βαθμολογείται με **40 μονάδες**, που επιμερίζονται σε κάθε ερώτημα ανάλογα με τη βαρύτητά τους (15+15+10). Τα υποερωτήματα, επίσης, βαθμολογούνται ανάλογα με τη βαρύτητά τους.

ΘΕΜΑ Γ

Το τρίτο θέμα σχετίζεται με το **λογοτεχνικό κείμενο** και αφορά στην **παραγωγή ερμηνευτικού σχολίου**, με το οποίο επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες, αφενός να αναπτύσσουν κρίσιμα θέματα/ερωτήματα που πραγματεύεται το λογοτεχνικό κείμενο, αξιοποιώντας συνδυαστικά κειμενικούς δείκτες ή και στοιχεία συγκειμένου, αφετέρου να τοποθετούνται/ανταποκρίνονται στα θέματα/ερωτήματα αυτά, τεκμηριώνοντας τις προσωπικές τους θέσεις. Η προβλεπόμενη έκταση της απάντησης μπορεί να κυμαίνεται από **100 έως 200 λέξεις**.

Το τρίτο θέμα βαθμολογείται με **15 μονάδες**.

Στα παραπάνω θέματα χρειάζεται να είναι σαφής και προσεκτική η διατύπωση των ερωτημάτων, ώστε να αποφεύγονται επικαλύψεις στις απαντήσεις των μαθητριών και των μαθητών.

ΘΕΜΑ Δ

Το τέταρτο θέμα σχετίζεται με τα **μη λογοτεχνικά κείμενα** και αφορά στη **γραφτή παραγωγή κριτικού λόγου**, **300 έως 400 λέξεις** (ανάλογα με τη βαρύτητα του θέματος), το οποίο ανταποκρίνεται σε **συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο** (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος) και ζητεί από τους μαθητές/τριες την **ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά.** που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς.

Το τέταρτο θέμα βαθμολογείται με **30 μονάδες**.

Περιεχόμενα

Ερμηνευτικό σχόλιο λογοτεχνίας: Θεωρία και εφαρμογές 9 – 28

Απαντήσεις

1ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Παιδεία	29	167
2ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Εργασία.....	33	169
3ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Εθελοντισμός	37	172
4ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Βία – Εγκληματικότητα.....	42	175
5ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Φανατισμός.....	46	178
6ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Μετανάστες – Πρόσφυγες	51	181
7ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Αθλητισμός	56	184
8ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Οικογένεια	61	187
9ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Περιβάλλον	66	189
10ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Πόλεμος – Ειρήνη	71	192
11ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Αυτοκριτική.....	77	195
12ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Δημοκρατία.....	81	198
13ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Ευρωπαϊκή Ένωση.....	86	201
14ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Τέχνη	91	204
15ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Ανθρωπισμός	95	207
16ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Επιστήμη.....	100	210
17ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	MME.....	105	213
18ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Προπαγάνδα	110	216
19ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Τουρισμός	115	219
20ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Φιλία – Αγάπη.....	120	222
21ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Ανθρώπινα δικαιώματα.....	124	225
22ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Καταναλωτισμός	130	228
23ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Ρατσισμός.....	135	231
24ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Αναλφαβητισμός.....	141	234
25ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Γλώσσα	146	236
26ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Μητρική γλώσσα	150	239
27ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Φασισμός	154	242
28ο	Κριτήριο ενιαίας εξέτασης	Μέσα κοινωνικής δικτύωσης....	158	245

Πιθανές μορφές ερμηνευτικού σχολίου

1. Εφαρμογή σε αφηγηματικό κείμενο

Νίκος Καζαντζάκης «Ο Μοριάς»

Ο Νίκος Καζαντζάκης κατά την περιήγησή του στην Πελοπόννησο, επισκέπτεται το ναό του Επικούριου Απόλλωνα που αποδίδεται στον Ικτίνο. Ο ναός βρίσκεται στις Βάσσεις της Φιγαλείας (νομός Ηλείας).

Μια γριούλα πρόβαλε από το διπλανό σπιτάκι του φύλακα. Κρατούσε στη φούχτα της δύο σύκα κι ένα τσαμπί σταφύλια· ήταν τα πρώτα που ωρίμασαν στο υψηλό αυτό οροπέδιο. Γλυκιά, αδύνατη, εύθυμη γριούλα, και σίγουρα θα έλαμπε στα νιάτα της.

- Πώς σε λένε; τη ρωτώ.
- Μαρία.

Μα ευτύς ως με είδε να πιάνω το μολύβι για να σημειώσω τ' όνομά της, πετάχτηκε, άπλωσε το σταφιδιασμένο χέρι της να με σταματήσει.

- Μαριγίτσα! είπε με ανάλαφρη, αδιόρατη συγκίνηση.

Σα να ήθελε, αφού ήταν να διαιωνιστεί τ' όνομά της με τη γραφή, να σώσει το άλλο της, το χαϊδευτικό όνομα, που θα ξυπνούσε στη μνήμη της τις πιο γλυκές στιγμές της ζωής της.

- Μαριγίτσα, ξανάπε σα να φοβόταν μήπως δεν άκουσα, Μαριγίτσα...

Χάρηκα να δω να ριζώνει τόσο βαθιά, και στο πιο σαράβαλο κορμί της γυναίκας, η θηλότητα.

- Και τι 'ναι εδώ; τη ρωτώ.
- Ε, δε βλέπεις, παιδί μου; Πέτρες!
- Και γιατί έρχονται και τις βλέπουν;

Η γριά δίστασε μια στιγμή. Έπειτα χαμηλώνοντας τη φωνή:

- Είσαι ξένος; με ρωτά.
- Όχι, Έλληνας.

Πήρε θάρρος η γριά, σήκωσε τους ώμους.

- Κουτόφραγκοι! είπε σκάζοντας στα γέλια.

Δεν ήταν η πρώτη φορά που έβλεπα τις γριές που φυλάγουν αρχαίους ναούς ή εκκλησίες να γελούν, άπιστες, με τους αγίους που φύλαγαν. Είχαν πια εξοικειωθεί μαζί τους, τούς συναναστρέφονταν μέρα και νύχτα και τους είχαν πάρει τον αέρα. Κι ήξεραν καλά πως τόσα χρόνια που έμεναν μαζί τους δεν έκαμαν μήτε ένα θάμα. Και κοιτάζουν πια με τσαχπίνικο περγελαστό μάτι τους απλοϊκούς προσκυνητές. Μήπως μια γριά στην Κρήτη, που φύλαγε όταν έλειπε ο γέρος της κάτι παλιές κολόνες, δε μου είχε πει μια μέρα, δείχνοντάς μου δύο ξένους που είχαν έρθει από την άκρα του κόσμου: «Ως τώρα, παιδί μου, κάτεχα πως είναι 77 λογίων η κουζουλάδα (τρέλα). Τώρα θωρώ πως είναι 78 λογίων.»

Να σχολιάσετε το θέμα/ερώτημα που πιστεύετε ότι τίθεται στο κείμενο αυτό και να εξηγήσετε πώς η παρουσίασή του υπηρετείται από τον κύριο αφηγηματικό τρόπο που επιλέγει ο αφηγητής. Ποια είναι η δική σας άποψη για το συγκεκριμένο θέμα; (100 – 200 λέξεις)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το θέμα που, κατά τη γνώμη μου, τίθεται στο συγκεκριμένο κείμενο είναι ο τουρισμός κι ο τρόπος που αντιμετωπίζονται οι τουρίστες από τους πολίτες της χώρας μας. Όπως διαφαίνεται μέσα από τα λόγια των δύο ηλικιωμένων γυναικών υπήρχε παλαιότερα από τη μεριά των Ελλήνων η επιζήμια τάση να υποτιμώνται οι τουρίστες που επισκέπτονταν τη χώρα μας (Κουτόφραγκοι!). Η επιλογή, βέβαια, του αφηγητή να παρουσιάσει αυτή την άποψη στο πλαίσιο ενός διαλόγου αποσκοπεί στο να τονιστεί πως δεν είναι δική του σκέψη και πως σαφώς δεν την υιοθετεί. Η ένταξη, έτσι, άλλων φωνών στο κείμενο μέσω του διαλόγου, επιτρέπει την αυτούσια παράθεση απόψεων που ενδεχομένως διαφέρουν από τις θέσεις του αφηγητή, οφείλουν ωστόσο να ακουστούν ως αφορμή προβληματισμού. Αντιστοίχως, λοιπόν, κι η άποψη της άλλης ηλικιωμένης γυναίκας πως ο τουρισμός είναι «κουζουλάδα» ανήκει σε μια παλαιότερη εποχή, όταν ακόμη ο τουρισμός δεν είχε αναδειχθεί σε βασικό πυλώνα της ελληνικής οικονομίας. Ίσως τότε το να επισκεφτεί κάποιος μια χώρα, όπως ήταν η Ελλάδα, που διέθετε ελάχιστες έως ανύπαρκτες τουριστικές υποδομές να έμοιαζε με παρακινδυνευμένη ή και ανόητη επιλογή, εφόσον σήμαινε σημαντική ταλαιπωρία. Σήμερα, ωστόσο, η στάση όλων έχει αλλάξει άρδην, καθώς πλέον η χώρα μας είναι σε θέση να υποδεχτεί και να προσφέρει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες σε εκατομμύρια τουρίστες ετησίως.

Κωνσταντίνος Θεοτόκης «Υπόληψη»

Ένας πλούσιος νέος, ο Αντώνης ο Μάντυλας, θα εκθέσει την τιμή μιας φτωχής κοπέλας, της Μαρίας, πιάνοντάς της το χέρι και φιλώντας την. Μόλις οι γονείς της μάθουν για το περιστατικό αυτό, θα τη διώξουν από το σπίτι. Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε στις αρχές του 20ου αιώνα.

«Το χωριό λοιπόν όλο το ξέρει. Και γω να σε βαστάξω σπίτι μου. Φεύγα γλήγορα, φεύγα· ή να σε πάρει ή να χαθείς.» Και λέγοντας έτσι ο πατέρας της την ετίναζε και την άμπωνε θυμωμένος προς την πόρτα, και με μια κλωτσιά την έβγαλε όξω.

«Αφέντη, μάνα, Μαρία» είπαν τα παιδιά από το κρεβάτι φοβισμένα κ' έκλαιαν θρηνητικά.

Η Μαρία όμως υπόφερε αμίλητα την κακοπάθεια· δίχως αντίσταση εβγήκε και ντροπιασμένη εκρούφτηκε σε μιαν άκρη του κήπου, και κει βάλθηκε να κλαίει. Άκουε τον πατέρα της που οργισμένος έλεγε:

«Πώς θα υπομείνω αυτήν την ντροπή;» Και συνόδευε τα λόγια του με κλάψες γκαρδιακές σα να τόχε συμβεί θάνατος στο σπίτι του. Κι άκουε και τη μάνα της που εδερνότουν και κείνη και που την εκαταριότουν· κ' εκαταλάβαινε η Μαρία πως εσυρομαδούσε τ' ασπρισμένα

2. Εφαρμογή σε ποιητικό κείμενο

Γιάννης Ρίτσος «Οι εμπρηστές κι εσύ»

Πέρασαν το γεφύρι σκιώδεις
μέσα στο φεγγαρόφωτο.
Τέσσερις ήταν.
Κάτι κρατούσαν στα χέρια τους. Σε λίγο
λαμπάδιασε το δάσος.
Εσύ καμιά σχέση δεν είχες
με τους εμπρηστές.
Μονάχα που δεν τους μαρτύρησες.
Άλλωστε, πώς; Αφού μες στο σκοτάδι
δεν είχαν καν διακρίνει
ούτε το πρόσωπό σου.

Γιάννης Ρίτσος «Υπερώων», Εκδόσεις Κέδρος, 2013

Να σχολιάσετε (100 – 200 λέξεις) το θέμα/ερώτημα που πιστεύετε ότι τίθεται στο ποίημα αυτό, λαμβάνοντας υπόψη και τις μορφικές επιλογές του ποιήματος.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το θέμα που τίθεται στο ποίημα σχετίζεται με την έννοια της ατομικής ευθύνης και τη στάση ανοχής απέναντι στην εγκληματική δράση των άλλων ατόμων, που λειτουργεί εν τέλει ως ολέθρια συνενοχή. Ειδικότερα, όπως προκύπτει στο αφηγηματικό μέρος του ποιήματος, κάποιος τυχαίνει να παρακολουθήσει τη δράση των τεσσάρων εμπρηστών, χωρίς να αντιδράσει και το κυριότερο χωρίς κατόπιν να τους καταγγείλει. Το άτομο που παρακολουθεί αυτό το γεγονός δεν κατονομάζεται, θα μπορούσε, εντούτοις, να είναι και το ίδιο το ποιητικό υποκείμενο, που προβαίνει τώρα σε μια εσωτερική διαδικασία αυτοκριτικής σχετικά με την αδράνειά που επέδειξε. Η χρήση του β' ενικού προσώπου (Μονάχα που δεν τους μαρτύρησες) δημιουργεί την εντύπωση της ύπαρξης ενός συνομιλητή, χωρίς αυτό να αποκλείει το ενδεχόμενο ο ποιητής να απευθύνεται στον εαυτό του. Το ρητορικό ερώτημα «Άλλωστε, πώς;» οδηγεί σε μια απροσδόκητη παραδοχή που φέρνει στην επιφάνεια την επιζήμια στάση αυτοπροστασίας των ατόμων. Ο αυτόπτης μάρτυρας του εμπρησμού δεν προχωρά σε καμία καταγγελία, εφόσον μέσα στο σκοτάδι κανείς δεν είχε δει το πρόσωπό του κι επομένως κανείς δεν θα μπορούσε να τον τοποθετήσει στο χώρο του εγκλήματος. Τον μάρτυρα δεν τον απασχολεί το αν εκείνος είδε ή όχι τα πρόσωπα των δραστών. Εκείνο που τον ενδιαφέρει είναι ότι κανείς δεν είδε το δικό του, αφού αυτό είναι που τελικά τον «απαλλάσσει» από την υποχρέωση να δράσει. Στη δική του σκέψη το ουσιώδες είναι να αποφύγει οποιαδήποτε προσωπική εμπλοκή, έστω κι αν με αυτή του την απραξία οι δράστες θα παραμείνουν ατιμώρητοι.

Οικογένεια

8ο

Κριτήριο

ΚΕΙΜΕΝΟ I

Μερικές σκέψεις για τη μοντέρνα οικογένεια και το μέλλον της

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Ματθαίος Γιωσαφάτ ίδρυσε με άλλους την Ελληνική Εταιρία Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας, που εκπαιδεύει στην ατομική ψυχαναλυτική θεραπεία, και την Ελληνική Εταιρία Ομαδικής Ανάλυσης και Οικογενειακής Θεραπείας, της οποίας είναι και πρόεδρος και διευθυντής του Εκπαιδευτικού της Ινστιτούτου. Είναι τακτικό μέλος πολλών διεθνών επιστημονικών Εταιριών και έχει μετάσχει στην συγγραφή πολλών επιστημονικών βιβλίων και πολυάριθμων άρθρων. Έχει κληθεί να μιλήσει σε πολλά κέντρα του εξωτερικού (Παν/μιο Οξφόρδης, London School of Economics κ.ά.) καθώς και σε πολυάριθμα νοσοκομεία, επιστημονικά κέντρα, στη σειρά διαλέξεων του Megaron Plus κ.λ.π. Είναι και ο ιδρυτής, με άλλους συναδέλφους, της Παιδοψυχιατρικής Εταιρίας Ελλάδος, της οποίας και εξελέγη ο πρώτος Πρόεδρος.

Ακούγεται και γράφεται συχνά σήμερα ότι σύντομα επέρχεται στην εποχή μας ο θάνατος της οικογένειας. Για πολλούς λοιπόν οι σημερινές ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες δεν ευνοούν πλέον την ύπαρξη αυτού του θεσμού, και έτσι σιγά σιγά αυτός οδηγείται σ' ένα μοιραίο τέλος. Άλλες απόψεις ισχυρίζονται ότι μεν αυτό το είδος του γάμου θα πεθάνει, αλλά θα βρεθούν άλλες μορφές οικογένειας πιο ταιριαστές με τις σημερινές συνθήκες. Υπάρχουν άλλοι που λένε ότι απλώς η οικογένεια περνάει μια μεταβατική φάση, θα αναμορφωθεί, θα προσαρμοσθεί στις νέες συνθήκες και θα επιβιώσει ανανεωμένη, γιατί είναι μια βασική ανάγκη του ανθρώπου.

Υπάρχουν έντονες αλλαγές στον γάμο, τις ερωτικές σχέσεις και την ανατροφή των παιδιών. Σε μέγιστο βαθμό οι αλλαγές αυτές οφείλονται στη φεμινιστική επανάσταση – τη δεύτερη μεγάλη κοινωνική επανάσταση στην ιστορία του ανθρώπου. Η απελευθέρωση της γυναίκας στον Δυτικό κόσμο επήλθε για οικονομικούς λόγους. Στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι γυναίκες εργάστηκαν και συνέχισαν και μετά από αυτόν. Η οικονομική ανεξαρτησία ήταν ο κύριος μοχλός που μετέτρεψε τη γυναίκα από ουσιαστικά υποτελή του άνδρα σε ισότιμο

σύντροφο. Οι γυναίκες επιζητούν τώρα καριέρα, δεν θέλουν να κάνουν πολλά παιδιά, αρκετές φορές καθόλου. Η σχέση με τον άνδρα άλλαξε ριζικά.

Ο γάμος, ως θεσμός, έχει υποστεί σοβαρά πλήγματα. Λόγω της εργασίας και των δύο συντρόφων έχουν σπάνιες ευκαιρίες και λίγο χρόνο να είναι μαζί και να σφυρηλατήσουν σιγά σιγά μια πιο ολοκληρωμένη σχέση. Επειδή τα άτομα, και ιδίως οι γυναίκες, ζητούν μια καλύτερη ποιότητα σχέσης, όταν δεν τη βρίσκουν καταφεύγουν εύκολα στο διαζύγιο.

Όλοι οι κοινωνικοί παράγοντες αλληλοδιαπλέκονται. Θα ξεχωρίσω δύο τρεις από αυτούς που τους θεωρώ πολύ σημαντικούς.

Είναι τεράστια, ως γνωστόν, η επίδραση της τηλεόρασης στη σημερινή κοινωνία σ' όλους τους τομείς. Οι άνθρωποι ζουν μια «δεύτερη ζωή» μέσα από την τηλεόραση με πολλά θετικά και αρνητικά στοιχεία που δεν θα αναλύσω εδώ. Ένα είναι βέβαιο: Για ένα πολύ μεγάλο αριθμό παιδιών η τηλεόραση είναι συχνά μια δεύτερη οικογένεια, που τα επηρεάζει σημαντικότερα στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Ζούμε σ' έναν εικονικό κόσμο όπου είναι δύσκολο για τα παιδιά να ξεχωρίσουν τι είναι πραγματικό. Η βία είναι, ίσως, το σημαντικότερο πρόβλημα και, κατά την άποψή μου, όχι μόνο η βία των κινηματογραφικών ταινιών και των τηλεοπτικών σειρών, αλλά η πραγματική βία των ειδήσεων, τις οποίες βλέπουν όλα τα παιδιά και οι έφηβοι.

Η κατάρρευση των ιδεολογικών συστημάτων δημιούργησε σε όλους, αλλά ιδιαίτερα στη νεολαία, ένα ιδεολογικό κενό. Δεν υπάρχει ένα σύστημα ηθικών αξιών για να ρυθμίσουν τη ζωή τους. Η κοινωνική ζωή, όπου το άτομο βιώνει τη ζωή του μαζί με άλλους, έχει μειωθεί σημαντικά. Είναι η εποχή μιας εγωκεντρικής αντίληψης του κόσμου, όπου ο καταναλωτισμός οδηγεί σε έναν υλικό «ψευδοευδαιμονισμό» χωρίς ουσιαστική απόλαυση της ζωής. Η πολιτική απωθεί τους νέους γιατί είναι ψεύτικη, ξύλινη, αποπροσανατολιστική κι εξυπηρετεί κατά κανόνα τα συμφέροντα ορισμένων ομάδων.

Ανέφερα τηλεγραφικά μερικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη σημερινή οικογένεια και τείνουν να δημιουργήσουν μια εικόνα πιθανής διάλυσής της. Είναι δύσκολο να κάνει κανείς μελλοντολογικές προβλέψεις. Θα περιορισθώ σε μερικές καθαρά προσωπικές απόψεις. Πιστεύω ότι οι βιολογικοί παράγοντες είναι εξαιρετικά ισχυροί κι έτσι τα δύο φύλα πάντα θα πλησιάζουν το ένα το άλλο. Βέβαια δεν είναι απαραίτητο να κάνουν οικογένεια. Οι ψυχολογικοί λόγοι είναι αυτοί που θα διατηρήσουν την οικογένεια. Ο άνθρωπος μεγαλώνει και δημιουργεί έντονο δεσμό με τη μητέρα κι αργότερα με όλη την οικογένεια και τείνει να το επαναβιώσει όταν μεγαλώνει. Η ανατροφή των παιδιών φαίνεται να γίνεται καλύτερα σε μια οικογένεια, παρόλο που υπήρξαν κι άλλες μορφές.

Γιωσαφάτ Μ., «Η οικογένεια σε κρίση», εκδ. Ακρίτα, 2009

ΚΕΙΜΕΝΟ II

«Η δική μου ιστορία»

Είμαι εκείνο το παιδί στο οποίο η μητέρα του λέει: μη φωνάζεις ο μπαμπάς διαβάζει· μην τρέχεις στον διάδρομο, ο μπαμπάς διαβάζει· χαμήλωσε την τηλεόραση, ο μπαμπάς διαβάζει... Ο μπαμπάς διαβάζει. Ο μπαμπάς άλλο δεν κάνει από το να διαβάζει. [...]

Εκείνες τις μέρες (μόλις είχα κλείσει τα δώδεκα και συνέχιζα να βρέχω το κρεβάτι μου) συνέβη κάτι τρομερό, αλλά και συναρπαστικό μαζί. Είτε το πιστεύετε είτε όχι (και καλύτερα όχι, αν και μπορεί να θυμάστε την ιστορία, είχε κυκλοφορήσει παντού), μια Δευτέρα, όπως γύριζα από το σχολείο, πήρα την απόφαση να αυτοκτονήσω. Έτσι, πήγα σε μια γέφυρα κάτω από την οποία περνούσε ένας αυτοκινητόδρομος που βρισκόταν κοντά στο σπίτι μου. Ίσως να μην μπορείτε να με διακρίνετε γιατί οι χειμωνιάτικες μέρες είναι μικρές και σκοτεινιάζει νωρίς. Προσπαθήστε, όμως, κοιτάξτε πώς παρακολουθώ υπνωτισμένος το πήγαινε έλα των αυτοκινήτων, ζουμ, ζουμ, ζούμ!! Είμαι αυτό το καημένο το παιδί που θα πηδήξει από τη γέφυρα αυτή τη στιγμή πιστεύοντας ότι θα πεθάνει επιτόπου, όπως τα έντομα όταν χτυπούν πάνω στο παρμπρίζ του αυτοκινήτου. Ο πατέρας μου, τα καλοκαίρια, όταν πηγαίναμε στην παραλία, παρατηρούσε συνεπαρμένος το μπροστινό μέρος του Citroen του για να ελέγξει πόσα ζωύφια είχαν καρφωθεί στο αμάξωμα μοιάζοντας με σπασμένα γράμματα. Να έμοιαζα κι εγώ με σπασμένο γράμμα; Με κεφαλαίο ίσως; Μου άρεσε η ιδέα να με παρατηρεί ο πατέρας μου με την ίδια αλλόκοτη μαγεία, γιατί όχι και πόνο, που παρατηρούσε τα έντομα.

Αν και δεν έχω το μέγεθος λιβελούλας, ούτε καν σπουργιτιού (καμιά φορά, κατ' εξαίρεση, βρίσκαμε και πουλιά στο παρμπρίζ), είμαι μικροκαμωμένος και λεπτός. Αν, λοιπόν, πέσω από τη γέφυρα, θα πεθάνω ακαριαία. Πριν πέσω, ίσως για να επιβεβαιώσω αν πράγματι λειτουργεί ο νόμος της βαρύτητας, βγάζω από την τσέπη μια χοντρή μπίλια, γυάλινη, που βρήκα μια μέρα στην αυλή του σχολείου, και την αφήνω να πέσει πάνω στον ποταμό των αυτοκινήτων που κυλά από κάτω. Τότε εκείνη χτυπά στο παρμπρίζ μιας Mercedes, που κάνει έναν περίεργο ελιγμό πριν εκτιναχθεί πάνω από το διάζωμα και μπει στριφογυρίζοντας στο αντίθετο ρεύμα κυκλοφορίας για να συγκρουστεί μετωπικά με ένα διερχόμενο φορτηγό.

Νιώστε στην καρδιά σας πώς σταματά η δική μου. Αισθανθείτε τον πόνο μου στο στήθος σας. Βιώστε την ασφυξία μου σαν να ήταν δική σας. Δείτε πώς θολώνει η όρασή σας από την έλλειψη οξυγόνου. Ξεχάστε την αυτοκτονία γιατί είστε ήδη νεκροί και φεύγετε τρέχοντας από τον τόπο του εγκλήματος με κομμένη την ανάσα γιατί δεν αναπνέετε, και πνίγεστε γιατί αναπνέετε υπερβολικά.

Χουάν Χοσέ Μιγιάς, «Η δική μου ιστορία», Εκδόσεις Ψυχογιός, 2018

ΘΕΜΑ Α

Να ενημερώσετε τους συμμαθητές σχετικά με τα αίτια που επηρεάζουν τη λειτουργία της οικογένειας σύμφωνα με το **Κείμενο Ι** σε 60 – 70 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β**Ερώτημα 1ο**

Να χαρακτηρίσετε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις ως «Σωστό» ή «Λάθος» σύμφωνα με το **Κείμενο Ι**.

1. Η οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας συνέβαλε στην ενδυνάμωση του θεσμού της οικογένειας.
2. Το σύγχρονο ζευγάρι ενδιαφέρεται λιγότερο για την ποιότητα της σχέσης τους.
3. Τα παιδιά συχνά συγχέουν τον εικονικό κόσμο της τηλεόρασης με τον πραγματικό, γεγονός που επηρεάζει τη λειτουργία της οικογένειας.
4. Η κοινωνική ζωή έχει μειωθεί και απειλεί τον θεσμό της οικογένειας.
5. Ο συγγραφέας του κειμένου είναι υπέρ της διάλυσης του θεσμού της οικογένειας.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο

Ο συγγραφέας του **Κειμένου Ι** αναφέρεται στις ψυχολογικές επιπτώσεις φαινομένων, όπως η παγκοσμιοποίηση και η τεχνολογική εξέλιξη. Να σχολιάσετε τα αποτελέσματά τους στην ψυχολογία του ατόμου και στην ικανότητα του για δημιουργία κοινωνικών σχέσεων. (70 – 90 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 3ο

α) Στην τελευταία παράγραφο του **Κειμένου Ι** ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το πρώτο ενικό πρόσωπο. Να σχολιάσετε το επικοινωνιακό του αποτέλεσμα.

Μονάδες 5

β) Στην πρώτη παράγραφο του **Κειμένου Ι** ο συγγραφέας χρησιμοποιεί την φράση «ο θάνατος της οικογένειας». Να εντοπίσετε αν πρόκειται για δηλωτική ή συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας και να σχολιάσετε τη λειτουργία της.

Μονάδες 2

γ) Να σχολιάσετε τον λειτουργικό ρόλο της τέταρτης παραγράφου του **Κειμένου Ι** και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 3

ΘΕΜΑ Γ

Πώς, κατά τη γνώμη σας, συνδέεται στο **Κείμενο II** η απόφαση του δωδεκάχρονου ήρωα να αυτοκτονήσει με τη σχέση που έχει με τον πατέρα του. Θεωρείτε ότι η ποιότητα αυτής της σχέσης είναι τέτοια, ώστε να δικαιολογεί την απόφαση του ήρωα; Στην απάντησή σας (100 – 200 λέξεις) να αξιοποιήσετε στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Επιχειρηματολογικό κείμενο – ανακοίνωση στον τύπο

Ρόλος: Αρθρογράφος στο μηνιαίο σχολικό περιοδικό

Αποδέκτες: Ευρύ κοινό

Θέμα: Υποστηρίζεται ότι ο θεσμός της οικογένειας απειλείται με διάλυση ή ανανέωση λόγω των νέων συνθηκών της ζωής. Να αναφερθείτε στους εξωτερικούς κοινωνικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία του θεσμού της οικογένειας. (300 – 400 λέξεις)

Μονάδες 30

Περιβάλλον

9ο

Κριτήριο

ΚΕΙΜΕΝΟ I

Άλλες όψεις μιας πράσινης ανάπτυξης

Οι δραστηριότητες της **πρωτογενούς** παραγωγής δεν είναι **άμοιρες** αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Ιδιαίτερα οι εντατικές τους μορφές, με αποκορύφωμα την σύγχρονη εντατική γεωργία, επιφέρουν μεγάλη περιβαλλοντική επιβάρυνση. Η πράσινη ανάπτυξη είναι δυνατή στην ύπαιθρο, ειδικότερα σε τμήματα του χώρου όπου επιβάλλονται μέτρα προστασίας για την διατήρηση διαφόρων αξιόλογων φυσικών ή και πολιτιστικών στοιχείων του περιβάλλοντος. Σε πολλές περιπτώσεις, η ανάπτυξη αυτή μπορεί να έχει και σημαντική κοινωνική διάσταση, στηρίζοντας την παραμονή των κατοίκων στον τόπο τους, δημιουργώντας θέσεις εργασίας, αναβιώνοντας αξιόλογα στοιχεία της τοπικής παράδοσης. Σε συνεργασία με τους τοπικούς πληθυσμούς είναι δυνατόν να αναδεικνύονται και να αξιοποιούνται τα προστατευτέα περιβαλλοντικά και πολιτιστικά αντικείμενα, αποτελώντας συγκριτικά πλεονεκτήματα και συμβάλλοντας σε παραγωγή με **πιστοποιημένη** ποιότητα.

Η **εντατική αλιεία** και ο εκσυγχρονισμός των μεθόδων της έχουν μειώσει σοβαρά τους ιχθυοπληθυσμούς και σε πολλές περιοχές έχουν ξεπεραστεί τα βιολογικά όρια ασφαλείας. Υπάρχει άμεση ανάγκη για διοικητικούς περιορισμούς, για χρήση οικονομικών εργαλείων και για κίνητρα εξόδου από την αλιευτική βιομηχανία, προκειμένου να μειωθούν οι οικολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Παράλληλα οι **ιχθυοκαλλιέργειες** έχουν εντυπωσιακά αυξηθεί. Απαιτείται διαχείριση τόσο σε επίπεδο μονάδας όσο και σε επίπεδο τομέα για κάθε περιοχή, ώστε να μειωθούν οι επιπτώσεις στο θρεπτικό καθεστώς των γλυκών και θαλάσσιων νερών και στους φυσικούς πληθυσμούς.

Η ευρωπαϊκή πολιτική ολοκληρωμένης διαχείρισης των **παράκτιων** ζωνών απέχει πολύ από το επίπεδο εφαρμογής που χρειάζεται για την αποτροπή των ισχυρών πιέσεων, ιδιαίτερα στη νοτιοανατολική Μεσόγειο. Πέρα από την μεγάλη επιβάρυνση των ακτών λόγω τουρισμού και παραθεριστικής κατοικίας, ο κανόνας της ελεύθερης χρήσης παραβιάζεται στην ουσία του και από όσους δεν σέβονται το ευαίσθητο **παράκτιο** περιβάλλον, π.χ. αφήνοντας σκουπίδια, προκαλώντας υπερβολικό θόρυβο, κυκλοφορώντας πάνω στην άμμο με τζιπ ή μοτοσυκλέτες. Η πράσινη ανάπτυξη εμπεριέχει τον στόχο της ελεύθερης και δωρεάν απόλαυσης του δημόσιου αγαθού από τον χρήστη, αλλά με την υποχρέωση σεβασμού των αυστηρών κανόνων που είναι απαραίτητοι για την διατήρησή του.

Η προστασία και σωστή διαχείριση των βιοτόπων, όπως του δικτύου Natura 2000 και άλλων προστατευτέων αποτελεί προτεραιότητα της πράσινης ανάπτυξης. Η οικονομική στήριξη, η οργάνωση και η εφαρμογή των κανόνων προστασίας παρουσιάζουν σημαντικές δυσκολίες που συνδέονται στενά με την ευρύτερη συζήτηση γύρω από την αναλογία κρατικής παρέμβασης, αγοράς και κοινωνικής συμμετοχής. Σχετικό με το πρόβλημα αυτό είναι το πείραμα των φορέων διαχείρισης προστατευομένων περιοχών, όπου έχει επιχειρηθεί η μεταφορά αρμοδιοτήτων διαχείρισης σε επίπεδο ενδιάμεσο μεταξύ της κεντρικής και της τοπικής διοίκησης. Βασικό κριτήριο ωστόσο για την προοπτική της πράσινης ανάπτυξης αποτελεί η αποτελεσματικότητα της προστασίας, η οποία δεν φαίνεται να επιτυγχάνεται στην περίπτωση των φορέων διαχείρισης.

Τα πλεονεκτήματα της πράσινης ανάπτυξης είναι πολύ ελκυστικά για μικρούς και απομονωμένους τόπους, όπως τα νησιά και οι ορεινές περιοχές. Ο τουρισμός π.χ. είναι μια δραστηριότητα που οι προοπτικές της στηρίζονται κατά μεγάλο μέρος στην καλή κατάσταση του περιβάλλοντος. Ο ποιοτικός τουρισμός συνδέεται με το αξιόλογο τοπίο, το καθαρό περιβάλλον, η επαφή με τη φύση, η πεζοπορία ή άλλα εναλλακτικά αθλήματα. Μπορεί επίσης να συνδεθεί με τη Μεσογειακή διατροφή, καθώς και με διάφορες μορφές **αιεφορικής** παραγωγής στον πρωτογενή τομέα, όπως η βιολογική γεωργία που έχει τη δυνατότητα να είναι ταυτόχρονα φιλική προς το περιβάλλον και ανταγωνιστική, παράγοντας προϊόντα καινοτομικά και υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Η διατήρηση του γενικότερου φυσικού και πολιτιστικού τοπίου και η αυστηρή προστασία των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών και των τοπίων ιδιαίτερου κάλλους δεν εμποδίζει την ανάπτυξη, αλλά αντίθετα **ευνοεί** τις πιο ποιοτικές διαστάσεις της. Χρειάζεται συγκροτημένη οικιστική πολιτική για την παραθεριστική κατοικία, η διασπορά της οποίας υποβαθμίζει το τοπίο. Η αναβάθμιση της οικολογικής ποιότητας υδατικών και γενικότερα φυσικών οικολογικών συστημάτων απαιτεί ολοκληρωμένη διαχείριση. Αυτή είναι προτιμότερο να γίνεται σε επίπεδο **υδρολογικής** λεκάνης, το οποίο συχνά είναι ασύμβατο με την σημερινή διοικητική διάρθρωση. Η ολοκληρωμένη διαχείριση συναρτάται με διαδικασίες **διαβούλευσης** που προϋποθέτουν την ανάπτυξη συστημάτων πρόσβασης του κοινού στις πληροφορίες για την διαχείριση και κοστολόγηση των υδατικών και άλλων φυσικών πόρων. Απαιτείται μια ανεπτυγμένη κοινωνία πολιτών, ικανή να πειραματίζεται με νέους θεσμούς, όπως η συμμετοχή των ενδιαφερομένων και του κοινού στις αποφάσεις.

Κίμων Χατζημπίρος, <http://itia.ntua.gr>

ΚΕΙΜΕΝΟ II

«Στην καρδιά της θάλασσας»

Αν η φάλαινα έδειχνε πολύ ζωηρή, ο αξιωματικός τη σακάτευε μ' ένα εργαλείο σαν φτυ-άρι, χτυπώντας την αλύπητα στους τένοντες της ουράς. Ύστερα έπιανε τη λόγχη, που ήταν τριάμισι με τέσσερα μέτρα μακριά και η λεπίδα της είχε σχήμα πετάλου, για να τρυπάει τα ζωτικά όργανα της φάλαινας. Αλλά δεν ήταν εύκολη δουλειά να βρεις τη «ζωή» ενός γιγάντιου και κινούμενου θηλαστικού που ήταν τυλιγμένο μ' ένα παχύ στρώμα λίπους. Συχνά ο αξιωματικός αναγκαζόταν να τη χτυπήσει μέχρι και δεκαπέντε φορές, σηματοδύοντας ένα πλέγμα ελικοειδών αρτηριών κοντά στους πνεύμονες, μ' ένα βίαιο, στριφογυριστό χτύπημα που έκανε τη βάρκα να επιπλέει σ' ένα ορμητικό, κατακόκκινο ποτάμι αίματος.

Όταν η λόγχη έβρισκε τελικά το στόχο της, η φάλαινα άρχιζε να πνίγεται στο ίδιο της το αίμα κι ο πίδακάς της μετατρέποταν σ' ένα σιντριβάνι με πηχτό αίμα, πέντ' –έξι μέτρα ψηλό, που έκανε τον αξιωματικό να φωνάξει, «Καίγεται η καμινάδα!»! Καθώς το αίμα έπεφτε βροχή πάνω τους, οι άντρες άρπαζαν τα κουπιά κι άρχιζαν ν' απομακρύνονται με όλη τους τη δύναμη. Έπειτα σταματούσαν για να παρακολουθήσουν το ξεψύχισμα της φάλαινας. Χτυπώντας το νερό με την ουρά του κι ανοιγοκλείνοντας τα σαγόνια στον αέρα –ξερνώντας ολόκληρα κομμάτια ψάρια και καλαμάρια–, το ζώο άρχιζε να κάνει κύκλους με όλο και μικρότερη διάμετρο. Έπειτα όλα τελείωναν απότομα, όπως ακριβώς είχε αρχίσει η επίθεση με το πρώτο πέταγμα του καμακιού. Η φάλαινα έπεφτε ακίνητη, ξερή – ένα γιγάντιο μαύρο πτώμα που επέπλεε, με το πτερύγιό της προς τα πάνω, σε μια γλοιώδη λίμνη από αίμα και ξερατό.

Αυτή ήταν ίσως η πρώτη φορά που ο Τόμας Νίκερσον έπαιρνε μέρος στο σκότωμα θερμόαιμου ζώου. Στο Ναντάκετ, όπου το μεγαλύτερο άγριο τετράποδο ήταν ο αρουραίος, δεν υπήρχαν ούτε ελάφια ούτε καν κουνέλια για κυνήγι. Κι όπως ξέρουν όλοι οι κυνηγοί, χρειάζεται χρόνος για να συνηθίσει κανείς το σκότωμα. Παρ' όλο που υποτίθεται πως αυτή η κτηνώδης κι αιματηρή επίδειξη ήταν το όνειρο κάθε νέου από το Ναντάκετ, ένας δεκαοχτάχρονος πρωτάρης, ο Ένοκ Κλάουντ, που κράτησε ημερολόγιο σε κάποιο ταξίδι του με φαλινοθηρικό, έγραψε σχετικά: «Είναι οδυνηρό να βλέπεις το θάνατο του μικρότερου από τα πλάσματα που δημιουργήσε ο Θεός, αλλά ακόμα πιο οδυνηρό ενός πλάσματος τόσο ρωμαλέου όσο η Φάλαινα! Κι όταν το αντίκρισα, το μεγαλύτερο και το πιο τρομερό απ' όλα τα πλάσματα να αιμορραγεί, να σπαρταράει, να πεθαίνει, θύμα της πανουργίας του ανθρώπου, αυτό που ένιωσα ήταν στ' αλήθεια αλλόκοτο!»

Ναθάνιελ Φίλμπρικ, «Στην καρδιά της θάλασσας», Εκδόσεις Ωκεανίδα, 2002

ΘΕΜΑ Α

Στο διαδίκτυο διαβάσατε το **Κείμενο Ι**. Να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενό του σχετικά με τις επιπτώσεις της εντατικής αλιείας, της διαχείρισης των παράκτιων ζωνών αλλά και τα αποτελέσματα της πράσινης ανάπτυξης, γράφοντας την περίληψή του με 70 – 90 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β**Ερώτημα 1ο**

«Η πράσινη ανάπτυξη εμπεριέχει τον στόχο της ελεύθερης και δωρεάν απόλαυσης του δημόσιου αγαθού από τον χρήστη, αλλά με την υποχρέωση σεβασμού των αυστηρών κανόνων που είναι απαραίτητοι για την διατήρησή του»: χρησιμοποιώντας την παραπάνω άποψη του **Κειμένου Ι** ως θεματική περίοδο να γράψετε μια παράγραφο 60 – 80 λέξεων με τη μέθοδο των παραδειγμάτων (αναφερόμενοι στις **παράκτιες ζώνες**).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο

α) Η τελευταία παράγραφος του **Κειμένου Ι** αναπτύσσει με συνδυασμό μεθόδων και συγκεκριμένα με σύγκριση – αντίθεση αλλά και αίτιο – αποτέλεσμα. Να δικαιολογήσετε την παραπάνω διατύπωση με παραπομπές από το κείμενο.

Μονάδες 8

β) Στο **Κείμενο Ι** στην τέταρτη παράγραφο να εντοπίσετε την συλλογιστική πορεία (παραγωγική – επαγωγική) που ακολουθεί ο συγγραφέας, να την αναλύσετε και αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 7

Ερώτημα 3ο

α) «Η διατήρηση του γενικότερου φυσικού και πολιτιστικού τοπίου και η αυστηρή προστασία των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών και των τοπίων ιδιαίτερου κάλλους δεν εμποδίζει την ανάπτυξη, αλλά αντίθετα ευνοεί τις πιο ποιοτικές διαστάσεις της». Να αναγνωριστεί το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) του παραπάνω αποσπάσματος του **Κειμένου Ι** και να μετατραπεί η σύνταξη στην αντίθετή της.

Μονάδες 3

β) **άμοιρες, εντατική, παράκτιο, ευνοεί, διαβούλευσης:** Να γράψετε από μια νοηματικά ισοδύναμη λέξη για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις του **Κειμένου Ι**.

Μονάδες 5

γ) πρωτογενούς, πιστοποιημένη, ιχθυοκαλλιέργειες, παράκτιων, αειφορικής, υδρολογικής: Να αναλύσετε τις παραπάνω λέξεις του **Κειμένου Ι** στα συνθετικά τους μέρη.

Μονάδες 2

ΘΕΜΑ Γ

Να παρουσιάσετε με δικά σας λόγια (100 – 200 λέξεις) το θέμα που, κατά τη γνώμη σας, τίθεται στο **Κείμενο ΙΙ**. Στην απάντησή σας να αξιοποιήσετε στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Σας ανατέθηκε η σύνταξη μιας ομιλίας στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Στην ομιλία σας, που θα εκφωνηθεί σε συμμαθητές και εκπαιδευτικούς, θα αναφερθείτε στους στόχους της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. (300 – 400 λέξεις)

Μονάδες 30

Ανθρώπινα δικαιώματα

21ο Κριτήριο

ΚΕΙΜΕΝΟ I

Ανθρώπινα Δικαιώματα: Η θεμελιώδης σημασία τους, η καταπάτησή τους και η ανάγκη για την προάσπισή τους

Ανθρώπινα δικαιώματα. Ίσως μία από τις σημαντικότερες έννοιες παγκοσμίως. Θεμελιώδης, ουσιαστική, ανεκτίμητη και όμως τόσο εύθραυστη και καταπατημένη. Ναι, τα ανθρώπινα δικαιώματα θεωρούνται διεθνή, εφαρμόζονται και ισχύουν παντού και διαφυλάττουν την ισότητα καθώς ισχύουν τα ίδια για όλους. Ναι, η αλήθεια είναι πως στη σημερινή εποχή τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι κατοχυρωμένα και προστατευμένα από όλες τις πλευρές, μέσω της περίφημης Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 10 Δεκεμβρίου του 1948. Όμως θα πρέπει να αναρωτηθούμε. Τηρείται πράγματι το περιεχόμενο της εν λόγω Διακήρυξης; Εφαρμόζονται τα άρθρα της; Και γενικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα σήμερα χαίρουν σεβασμού, εκτίμησης και προστασίας;

Κοιτάζοντας κανείς το πώς έχουν τα πράγματα σήμερα και παρατηρώντας το τι συμβαίνει στο διεθνές σύστημα, τη διεθνή τάξη πραγμάτων, στο εκάστοτε κράτος, την εκάστοτε χώρα και τέλος στην ίδια του την καθημερινότητα και τη ζωή των συνανθρώπων του, θα συνειδητοποιήσει πως πολλά από τα ανθρώπινα δικαιώματα καταπατώνται και μάλιστα τις περισσότερες φορές με τον πιο απηνή τρόπο. Παρότι κατοχυρώνονται πλήρως εντός της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, υφίστανται συνεχείς παραβιάσεις και καταπατήσεις. Διότι το γεγονός ότι η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν αποτελεί νομικά δεσμευτικό κείμενο, δε σημαίνει πως δεν πρέπει να τηρείται και να χαίρει σεβασμού και εκτίμησης. Όπως το σωστό και το πρέπει είναι η κοινωνία να τηρεί και να εφαρμόζει τους νόμους έχοντας ως κίνητρο για την τήρησή τους ότι πρέπει να τηρείται το σωστό και το καλό και όχι έχοντας ως κίνητρο το φόβο των επερχόμενων κυρώσεων από ενδεχόμενη μη τήρησή τους, έτσι το δέον είναι η κοινωνία να τηρεί και τις διατάξεις της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ορμώμενη από τη θέληση να κάνει το σωστό και όχι να τις παραβιάζει λόγω του ότι δεν είναι νομικά δεσμευτικές. Άλλωστε η ΟΔΑΔ αν και στερείται νομικής δεσμευτικότητας έγινε η βάση για δύο συνθήκες, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και το Διεθνές

Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα και μαζί με αυτά τα δύο Σύμφωνα συναποτελεί τη Διεθνή Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Η πικρή αλήθεια είναι πως η πραγματικότητα απέχει κατά πολύ από τα ιδανικά που προβάλλει και προωθεί η διακήρυξη για τα δικαιώματα του Ανθρώπου. Το σενάριο που μάλλον πλησιάζει πιο πολύ στην πραγματικότητα είναι πως έχει δοθεί στους ανθρώπους παγκοσμίως η ψευδαίσθηση της τήρησης, της εφαρμογής και του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά κατοχυρώνονται στην εν λόγω Διακήρυξη, καθώς η αλήθεια είναι πως παραβιάζονται και καταπατώνται κατάφωρα. Οι υπέρμαχοι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υποστηρίζουν πως η ΟΔΑΔ παραμένει ακόμα περισσότερο όνειρο παρά πραγματικότητα αν και έχουν περάσει τόσα χρόνια από την έκδοσή της.

Θα πρέπει να αφυπνιστούμε και να παρακινήσουμε τους εαυτούς μας και τους άλλους να παλεύουμε για την προστασία, την τήρηση και την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παγκοσμίως, ξεκινώντας ο καθένας από εμάς με το να σέβεται και να προστατεύει πρώτα ο ίδιος τα δικαιώματα των συνανθρώπων του με το να μην τα καταπατά. Έτσι ο καθένας μας λειτουργώντας σε αυτό το πλαίσιο και δίνοντας το καλό παράδειγμα, μπορεί να εμπνεύσει και άλλους να δρουν με τον ίδιο τρόπο.

Κανείς μας δεν πρέπει να εφησυχάζει και να επαναπαύεται σκεπτόμενος πως τα δικά του δικαιώματα δεν έχουν καταπατηθεί και πως η καταπάτηση που υφίστανται άλλοι συνάνθρωποι του δεν πρόκειται να τον αγγίξει, γιατί ζούμε σε μία κοινωνία όπου όλα είναι αλληλένδετα και αργά ή γρήγορα ή συνέπειες θα χτυπήσουν και τη δική του πόρτα. Πρέπει να σκεφτόμαστε και τη ζωή του συνανθρώπου μας και να παλεύουμε για να προστατεύσουμε τα δικαιώματα και τα κεκτημένα όλων μας έτσι ώστε να μην καταπατώνται και να εξασφαλιστεί ένα καλύτερο μέλλον για τις νέες γενιές. Όλα τα μεγάλα γεγονότα και επιτεύγματα που έχουν συμβεί στην ιστορία της ανθρωπότητας επετεύχθησαν με συλλογικό αγώνα, σεβασμό, αλληλοκατανόηση και πίστη σε συγκεκριμένα ιδανικά. Η δύναμη της συλλογικότητας και της ομαδικής προσπάθειας είναι τεράστια και αδιαμφισβήτητη. Άλλωστε όπως αναφέρεται και στο προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «η αναγνώριση της αξιοπρέπειας, που είναι σύμφυτη σε όλα τα μέλη της ανθρωπίνης οικογένειας, καθώς και των ίσων και αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων τους αποτελεί θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης».

Κακιοπούλου Κ., διασκευασμένο κείμενο από το διαδίκτυο

ΚΕΙΜΕΝΟ II

Παιδεία και ανθρώπινα δικαιώματα

Από τη μελέτη πρόσφατων δηλώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα αποκαλύπτεται το παράδοξο, ότι η προϋπόθεση η πιο σπουδαία για την πραγμάτωση και τη σωστή τους χρήση δεν αναφέρεται σχεδόν ποτέ. Πιθανό, η παράλειψη οποιασδήποτε μνείας της παιδείας να εξηγείται με το συλλογισμό, ότι η παιδεία είναι δοσμένο ανθρώπινο δικαίωμα και η ουσιαστική βάση για την άσκηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η ιστορία της παιδείας, ωστόσο, μας δίνει πλήθος ενδείξεις, ότι η παιδεία δεν αντιμετωπιζόταν ως ανθρώπινο δικαίωμα κι ούτε χρησιμοποιήθηκε ως μέσον για να αυξηθεί η εκτίμηση της σπουδαιότητας των ανθρώπινων δικαιωμάτων για την πληρέστερη ανάπτυξη κάθε ατόμου ως ανθρώπινου όντος.

Επειδή η παιδεία δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί διεθνώς ως ανθρώπινο δικαίωμα, είναι σημαντικό να περιληφθεί σε όποια διακήρυξη ανθρώπινων δικαιωμάτων πρόκειται να συνταχτεί. Στο δικαίωμα της παιδείας πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση απ' όση δόθηκε στα ανθρώπινα δικαιώματα που διατύπωσε η Unesco. Ένα από τα τραγικά αποτελέσματα της παραδοσιακής οργάνωσης της παιδείας είναι το ότι, κι όταν ακόμη παρέχεται ισότητα ευκαιριών για εκπαίδευση, ορισμένες κοινωνικές και οικονομικές τάξεις νιώθουν πως οι ευκαιρίες αυτές δεν είναι για κείνες. Για την παροχή ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση χρειάζονται, σε μερικές χώρες, μέτρα για να αλλάξουν την ψυχολογική στάση που γεννά η παραδοσιακή οργάνωση. (...)

Η αναγνώριση, ωστόσο, της παιδείας ως ανθρώπινου δικαιώματος είναι μονάχα μια πλευρά του προβλήματος, αφού αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η ελεύθερη πρόσβαση στην παιδεία, σε όλα τα επίπεδα, μπορεί να παρασχεθεί χωρίς να πειραχτεί ούτε το περιεχόμενο ούτε οι μέθοδοι της διδασκαλίας. Παραδοσιακά, η ποιότητα της δημοτικής εκπαίδευσης διέφερε από την ποιότητα της μέσης εκπαίδευσης. Ούτε στη μια ούτε στην άλλη περίπτωση δε γινόταν –παρά μονάχα έμμεσα– η βαθιά παιδεία στη χρήση και την απόλαυση των ελευθεριών εκείνων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Κι αφού οι περισσότερες μορφές εκπαίδευσης διακατέχονται από τις ανάγκες των εξετάσεων, η μεγαλύτερη έμφαση δινόταν στην αποδοχή της αυθεντίας είτε του γραπτού λόγου είτε του δασκάλου.

Όταν το εκκρεμές άρχισε να κινείται από την έμφαση στην πειθαρχία, τη μύηση και τον αυταρχισμό, προς την έμφαση στην ελευθερία ξεχνιόταν πολύ συχνά, το ότι η ελευθερία είναι μια κατάκτηση και ότι η οποιαδήποτε παιδεία στην ελευθερία απαιτεί μια μορφή πειθαρχίας, ώστε να μάθει κανείς να ζυγιάζει τις ηθικές συνέπειες των πράξεών του. Παιδεία στην ελευθερία σημαίνει μόνο τη συνειδητή αναγνώριση της ευθύνης και του καθήκοντος. Αν η αρχή αυτή είναι σωστή, τότε σημαίνει πως πρέπει να αλλάξει και η θέση του δασκάλου και η αποστολή του. Οι προσπάθειες του δασκάλου πρέπει να στρέφονται στην ανάπτυξη ελεύθερων προσωπικοτήτων και την παιδεία στην ελευθερία του λόγου, της έκφρασης, της επικοινωνίας, της πληροφόρησης και της αναζήτησης, τότε ο δάσκαλος με την προετοιμασία του θα πρέπει να γίνεται επαγγελματικά ελεύθερος και να αναγνωρίζει ότι η ελευθερία δίχως την έννοια της υπευθυνότητας εύκολα εκφυλίζεται σε ασυδοσία.

ΚΕΙΜΕΝΟ III

Το νυχτολούλουδο

Εισαγωγικό σημείωμα Η Μασετσάμπα, μια νεαρή γιατρός στη Νότια Αφρική, θα ξεκινήσει μια διαδικτυακή διαμαρτυρία για την εντεινόμενη ξενοφοβία στη χώρα της, προκαλώντας, ωστόσο, την οργή ορισμένων συμπατριωτών της. Λίγες μέρες μετά θα πέσει θύμα ομαδικού βιασμού. Ενός «διορθωτικού βιασμού», σύμφωνα με την αντίληψη της τοπικής κοινωνίας.

Που ήσουν όταν συνέβη αυτό; Μήπως παρακολουθούσες; Ζάρωσες, άραγε, απ' το φόβο Σου; Έκλαψες; Το ήξερες από την αρχή; Καθώς έπλενα το πρόσωπό μου και βούρτσιζα τα δόντια μου, διάλεγα τα εσώρουκά μου και φορούσα τα ρούχα του χειρουργείου, ήξερες άραγε ήδη πως αργότερα θα μου τα ξέσκιζαν, πως η γλώσσα μου θα σκιζόταν και το μπροστινό μου δόντι θα έσπαγε;

Με λυπήθηκαν καθόλου, Θεέ;

Πόσον καιρό το ήξερες; Από προχτές ή αντιπροχτές; Από τα έβδομα γενέθλιά μου ή απ' τη μέρα που γεννήθηκα; Κι όλο αυτό το διάστημα, καθώς χασκογελούσα και γελούσα κι έσβηνα κεράκια πάνω σε τούρτες, ήξερες ότι θα το έβρισκα μπροστά μου και δεν έκανες τίποτα;

Και αν νοιάζεσαι, επειδή έτσι ισχυρίζεσαι, μήπως παρακολουθούσες; Τα πάντα; Από την αρχή μέχρι το τέλος; Με τα μάτια διάπλατα ανοιχτά; Δεν ένιωσες για μένα έναν κόμπο στο στομάχι Σου, ένα σφίξιμο στο λαιμό Σου; Για μένα, το τέκνο Σου; Τους παρακολουθούσες να με βιάζουν και δεν αντέδρασες, δεν αντέδρασες καν. Εσύ, Θεέ, τους παρακολουθούσες να με ξεσκίζουν, να με μοιράζουν ανάμεσά τους, κι Εσύ στεκόσουν και κοιτάζες;

Ή μήπως έτρεξες να κρυφτείς; Δεν είδες τίποτε απ' όλ' αυτά; Μόνο πήρε κάτι τ' αυτί Σου αργότερα;

Ή μήπως δεν ήσουν εδώ, έλειπες για δουλειές, σώζοντας ζωές κάπου αλλού;

Κι έρχεσαι τώρα και θες να με βοηθήσεις; Τώρα, μετά το συμβάν, θέλεις να με παρηγορήσεις; Πολύ ωραία. Ωραιότατα.

Να φύγεις!

Γιατί θέλεις να μας βλέπεις να ταπειωνόμαστε; Γιατί πρέπει πρώτα να σπάμε σ' εκατομμύρια κομμάτια προτού μας σηκώσεις από κάτω; Γιατί πρέπει πρώτα να μας τσακίζουν προτού αντιδράσεις; Γιατί πρέπει να προσευχόμαστε για αυτονόητα πράγματα; Δεν ήταν αυτονόητο ότι Σε είχα ανάγκη για να με σώσεις;

Να φύγεις! [...]

Καμιά φορά, όταν ξεχνιέμαι, όταν παρασύρομαι χωρίς να σκέφτομαι τίποτα, μια ανάσα στον αυχένα μου με κάνει ν' αναπηδήσω τρομαγμένη, μια ανάσα σαν αυτή που ένιωσα πάνω μου προτού με αρπάξουν από πίσω και με αναγκάσουν να πέσω στο πάτωμα. Βάζω τις φωνές. Η μαμά λέει πως είναι απλώς ένα αεράκι, πως οι πόρτες, τα κάγκελα στα παράθυρα

και η αυλόπορτα είναι όλα κλειδωμένα, και πως εδώ μέσα κανείς δεν μπορεί να με πειράξει. Όμως αυτή η ανάσα καταφέρνει με κάποιον τρόπο και μπαίνει, κάτω από την πόρτα, μέσ' από τα κάγκελα των παραθύρων, πάνω από την αυλόπορτα. Τη νιώθω ζεστή και υγρή στο λαιμό μου. Λέω στη μαμά ότι πρέπει να πάψει να μου φέρνει όλες αυτές τις εφημερίδες και να τις χρησιμοποιήσει για να φράξει τα παράθυρα, τις πόρτες, τις τρύπες στους τοίχους. Αλλά εκείνη θυμώνει όταν μιλάω έτσι. Λέει ότι δεν θα μ' αφήσει να παραδώσω το μυαλό μου στην τρέλα. [...]

Είπε ότι ξέρει πως δεν παίρνω τα χάπια μου. Είπε ότι έχω κάνει ήδη τόσο δρόμο και με παρακάλεσε να μην ενδώσω.

«Να μην ενδώσω σε τι, μαμά;»

«Στην τρέλα, Μασετσάμπα.»

«Ποια τρέλα, μαμά;»

«Την τρέλα, Μασετσάμπα, την τρέλα που σου έχει κάνει όλα αυτά τα πράγματα. Την τρέλα που έχει κλέψει το παιδί μου. Την τρέλα που έχει κλέψει τη ζωή σου. Την τρέλα που σε κάνει να κάθεσαι σ' έναν κουβά, να σκουπίζεσαι μ' εφημερίδες, να καλύπτεις το πάτωμα και τους τοίχους με αίμα. Την τρέλα που σε σκοτώνει, Μασετσάμπα. Την τρέλα που θα με σκοτώσει».

Korano Matlwa, «Το νυχτολούλουδο», Εκδόσεις Ίκαρος, 2018

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε περιληπτικά σε 60 – 80 λέξεις το περιεχόμενο των τεσσάρων πρώτων παραγράφων του **Κειμένου Ι** σχετικά με την τήρηση ή μη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1ο

Σε κάθε έναν από τους παρακάτω ισχυρισμούς να δώσετε τον χαρακτηρισμό «Σωστό» ή «Λάθος» με βάση το **Κείμενο Ι**. Να αιτολογήσετε την απάντησή σας.

1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα ποικίλουν ανάλογα με τη χώρα και την κουλτούρα της.
2. Τα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται συνεχώς.
3. Η Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων είναι νομικά δεσμευτική.
4. Η προσπάθεια του κάθε ατόμου για τον σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι η θεμέλια λίθος για την αδιάλειπτη εφαρμογή τους.
5. Η συλλογικότητα θα αμβλύνει την παραβίαση των διατάξεων της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο

- α) Διαβάστε προσεκτικά την τελευταία παράγραφο του **Κειμένου I** και του **Κείμενου II**. Ποιες είναι οι σκέψεις σας; Παρατηρείτε κάποια συγκεκριμένη μέθοδο αντιμετώπισης της καταπάτησης των δικαιωμάτων που προτείνεται και στα δύο αποσπάσματα; (100 – 150 λέξεις)

Μονάδες 8

- β) «Θα πρέπει να αφυπνιστούμε και να παρακινήσουμε τους εαυτούς μας και τους άλλους να παλεύουμε για την προστασία, την τήρηση και την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παγκοσμίως...». Να σχολιάσετε την επιλογή του ρηματικού προσώπου στη διαμόρφωση του ύφους του **Κειμένου I**. Πώς εξυπηρετεί τη μετάδοση του μηνύματος του;

Μονάδες 7

Ερώτημα 3ο

- α) Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) στην παρακάτω πρόταση του **Κειμένου II** και να μετατραπεί η σύνταξη στην αντίθετή της: «Ιστορικά, δύο κίνητρα ρύθμιζαν την παροχή της παιδείας».

Μονάδες 5

- β) «Παίδευση στην ελευθερία σημαίνει μόνο τη συνειδητή αναγνώριση της ευθύνης και του καθήκοντος»: Στο **Κείμενο II** να αντικαταστήσετε την επιστημική τροπικότητα με τη δεοντική, δηλώνοντας την πρόθεση, τροποποιώντας την πρόταση όπου χρειάζεται.

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο κατά την κρίση σας είναι το θέμα που αναδεικνύεται στο **Κείμενο III**; (100 – 200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Να γράψετε ένα δοκίμιο 300 – 400 λέξεις στο οποίο θα παρουσιάσετε μορφές παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού είτε στη χώρα μας είτε παγκόσμια.

Μονάδες 30

Οικογένεια

8ο Κριτήριο Ενιαίας εξέτασης

ΘΕΜΑ Α

Αγαπητοί συμμαθητές/τριες,

Διάβασα ένα κείμενο που αναφέρεται στους κινδύνους που απειλούν τον θεσμό της οικογένειας και επιχειρεί να προβλέψει τη μελλοντική εξέλιξή του. Αρχικά, αναφέρεται στις αλλαγές που έχουν υποστεί οι συντροφικές σχέσεις και οι θεσμοί που τις επικυρώνουν. Στη συνέχεια, επισημαίνει την επίδραση της τηλεόρασης στη διαμόρφωση των οικογενειακών σχέσεων. Τέλος, παρατηρεί ότι η κατάρρευση των ιδεολογικών συστημάτων έχει λειτουργήσει και αυτή αρνητικά στη λειτουργία του θεσμού της οικογένειας.

Σας ευχαριστώ

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1ο

1. Λάθος, 2. Λάθος, 3. Σωστό, 4. Σωστό, 5. Λάθος

Ερώτημα 2ο

Ο συγγραφέας του κειμένου επισημαίνει τις ψυχολογικές επιπτώσεις φαινομένων, όπως η παγκοσμιοποίηση και η επέλαση της πληροφορικής. Και τα δύο συντέιναν και συντείνουν στην ψυχική φθορά του σύγχρονου ανθρώπου. Η παγκοσμιοποίηση και η τεχνολογική ανάπτυξη βλάπτουν τον ψυχικό κόσμο των ατόμων, καθώς οδηγούν σε σταδιακή τυποποίηση των εκφάνσεων της ζωής και συντρίβουν έννοιες, όπως η προσωπικότητα, η ατομική βούληση και η ελευθερία επιλογής. Το άτομο νιώθει να χάνει την ταυτότητά του μέσα σε αυτήν την παγκόσμια ομοιομορφία που έχει επιβληθεί. Το αποτέλεσμα είναι ένας απρόσωπος τρόπος ζωής, όπου οι προσωπικές σχέσεις υποκαθίστανται από εικονικές και η συρρίκνωση της ανθρώπινης επικοινωνίας οδηγεί στη μοναξιά.

Ερώτημα 3ο

- α) Η χρήση του α' ενικού προσώπου από τον συγγραφέα γίνεται στα σημεία εκείνα όπου ο ίδιος εκφράζει τις σκέψεις, τις υποθέσεις και τα αισθήματά του. Το α' ενικό πρόσωπο είναι δηλωτικό του προσωπικού οράματος του συγγραφέα και προσδίδει τόνο εξομολογητικό στο κείμενο.
- β) Η χρήση της γλώσσας στη φράση «ο θάνατος της οικογένειας» είναι συνυποδηλωτική, δηλαδή μεταφορική. Η επιλογή του συγγραφέα δεν είναι τυχαία, αφού με αυτόν τον τρόπο απευθύνεται στο συναίσθημα του αναγνώστη του. Σκοπός του είναι να δώσει έμφαση και να διεγείρει συναισθήματα.
- γ) Η τέταρτη παράγραφος λειτουργεί ως μεταβατική. Είναι σύντομη και έχει ρόλο συνδετικό μέσα στο κείμενο.

ΘΕΜΑ Γ

Από την αρχή της αφήγησης γίνεται σαφές πως ο νεαρός ήρωας έχει στερηθεί την προσοχή και το ενδιαφέρον του πατέρα του, αφού εκείνος είναι διαρκώς απασχολημένος με τα διαβάσματά του. Η απόφασή του, επομένως, να αυτοκτονήσει πηγάζει κυρίως από την ανάγκη του να διεκδικήσει την προσοχή του πατέρα του, έστω κι αν η επιλογή αυτή αποτελεί μια σπασμωδική κίνηση ενός πληγωμένου παιδιού. Όταν, άλλωστε, ο ήρωας – αφηγητής αναφέρεται στη συνήθεια του πατέρα του να ελέγχει το μπροστινό μέρος του αυτοκινήτου για να δει πόσα ζωύφια είχαν καρφωθεί στο αμάξωμα, δηλώνει πως θα επιθυμούσε κι ο ίδιος να προσελκύσει με ανάλογο τρόπο το ενδιαφέρον του: «Μου άρεσε η ιδέα να με παρατηρεί ο πατέρας μου με την ίδια αλλόκοτη μαγεία, γιατί όχι και πόνο, που παρατηρούσε τα έντομα». Όσο κι αν η σκέψη του νεαρού πως με το θάνατό του θα κατόρθωνε να στρέψει επιτέλους την προσοχή του πατέρα του σ' αυτόν, μοιάζει παιδιάστικη, δεν παύει να φανερώνει με τον πλέον emphaticό τρόπο την απελπισία στην οποία έχει περιέλθει. Θα μπορούσε, βέβαια, να αντιτείνει κάποιος πως η σχέση του παιδιού με τον πατέρα του δεν ενέχει στοιχεία βίας, κακοποίησης ή εγκατάλειψης, ώστε να δικαιολογείται μια τόσο ακραία επιλογή από τη μεριά του νεαρού ήρωα. Θα πρέπει, εντούτοις, να ληφθεί υπόψη πως η αδιαφορία ενός συναισθηματικά απρόσιτου πατέρα προκαλεί σ' ένα παιδί πόνο ανάλογο με αυτόν της φυσικής εγκατάλειψης. Είναι μια οδυνηρή μορφή παραμέλησης, που εύλογα πληγώνει τον δωδεκάχρονο ήρωα.

ΘΕΜΑ Δ

Τίτλος άρθρου: Τι και γιατί αλλάζει στην οικογένεια του σήμερα;

Πρόλογος

Στη σύγχρονη εποχή ο θεσμός της οικογένειας, άλλοτε θεμέλιος λίθος της κοινωνίας, υφίσταται πολύπλευρες και σύνθετες αλλαγές. Άλλες απειλούν να τη διαλύσουν και άλλες επιχειρούν την ανανέωσή της. Η προσαρμογή της σύγχρονης μορφής οικογένειας στα νέα δεδομένα γίνεται με αργούς ρυθμούς, μέσα από συγκρούσεις αλλά και πολλές κατακτήσεις.

Κύριο μέρος

Η οικογένεια, ως πυρήνας της κοινωνικής ζωής, θα ήταν αδύνατον να παραμείνει ανεπηρέαστη από τις μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις των τελευταίων χρόνων. Πιο συγκεκριμένα:

- ▶ Η σημαντικότερη αλλαγή επήλθε με την εξάπλωση του φεμινισμού και την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η χειραφέτηση και η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών, η συμμετοχή τους στην παραγωγή και η διεύρυνση των δικαιωμάτων τους, άλλαξε κατά πολύ τους παραδομένους ρόλους και των δύο φύλων μέσα στην οικογένεια.
- ▶ Τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών ακολούθησε μια μεγάλη κρίση όλων των παραδοσιακών αξιών και δομών. Ανάμεσά τους και ο θεσμός της οικογένειας, που υπέστη ισχυρά χτυπήματα στη συνοχή και τον τρόπο λειτουργίας του. Η τεχνολογία και τα επιτεύγματά της περιόρισαν το διάλογο και την επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη της.
- ▶ Η παγκοσμιοποίηση, ίσως η μεγαλύτερη κοινωνική μεταβολή του αιώνα, δεν άφησε ανέγγιχτη την οικογενειακή ζωή. Τα ξενόφερτα πρότυπα ζωής και ο μοντερνισμός προβάλλουν και καλλιεργούν τον ατομικισμό μέσα στην κοινωνία και όχι τους οικογενειακούς δεσμούς.
- ▶ Η λειτουργία της οικογένειας έχει επηρεαστεί και από το μοντέρνο τρόπο ζωής, με τους

ταχύτατους και αγχωτικούς ρυθμούς του. Οι απαιτήσεις, η ζωή στις μεγαλουπόλεις και η καθημερινή υπερένταση έκαναν τις ανθρώπινες σχέσεις δυσαρμονικές. Η αποξένωση των σημερινών κοινωνιών είναι ένας ακόμη παράγοντας αλλαγής του τοπίου μέσα στην οικογένεια.

Επίλογος

Το μέλλον του θεσμού της οικογένειας δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια. Είναι αμφίβολο αν οι κλυδωνισμοί που υφίσταται θα οδηγήσουν σε κατάργηση του θεσμού ή στην ανάδειξη μιας ανανεωμένης μορφής του. Το σίγουρο είναι, πως, ανεξάρτητα από την τύχη που επιφυλάσσει το μέλλον στην οικογένεια, η αξία και η συμβολή της στον ανθρώπινο πολιτισμό θα παραμείνει ανεκτίμητη.

Περιβάλλον

9ο Κριτήριο Ενιαίας εξέτασης

ΘΕΜΑ Α

Το κείμενο πραγματεύεται το θέμα της πράσινης ανάπτυξης. Αρχικά, αναφέρεται στις συνέπειες της επίμονης αγροτικής καλλιέργειας και προτείνει τρόπους αντιμετώπισής τους. Στη συνέχεια, εκθέτει με τον ίδιο τρόπο τις επιπτώσεις της σύγχρονης αλιείας και τις προτάσεις γι' αυτό το φαινόμενο. Ακόμη, στο κείμενο γίνεται λόγος για τη σωστή χρήση των παράκτιων περιοχών, καθώς και των βιοτόπων μέσω της πράσινης ανάπτυξης. Τέλος, παραθέτονται επιχειρήματα για τα θετικά αποτελέσματα της πράσινης ανάπτυξης σε νησιωτικούς και ορεινούς τόπους, αλλά και προτάσεις για τη διαχείριση των υδάτινων και των χερσαίων οικοσυστημάτων.

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1ο

Η πράσινη ανάπτυξη εμπεριέχει το στόχο της ελεύθερης και δωρεάν απόλαυσης του δημόσιου αγαθού από το χρήστη, αλλά με την υποχρέωση σεβασμού των αυστηρών κανόνων που είναι απαραίτητοι για τη διαχείρησή του. Για παράδειγμα, η ορθολογιστική οικιστική εκμετάλλευση παραθαλάσσιων περιοχών, η ανάπτυξη τουριστικής πολιτικής στο πλαίσιο του μέτρου και η τήρηση κανόνων υγιεινής και καθαριότητας συμπληρώνουν την προσπάθεια διαχείρισης του φυσικού τοπίου με σεβασμό.

Ερώτημα 2ο

- α) Η παράγραφος αναπτύσσεται με σύγκριση – αντίθεση (αλλά αντίθετα...) και αίτιο – αποτέλεσμα (συγκροτημένη οικιστική πολιτική για την παραθεριστική κατοικία για να μην υποβαθμίζεται το περιβάλλον). Άρα έχουμε συνδυασμό μεθόδων.
- β) Η παράγραφος ακολουθεί την παραγωγική συλλογιστική πορεία. Ξεκινά από μια γενική έννοια (Η προστασία... ανάπτυξης) που αποτελεί τη μείζονα προκείμενη, στη συνέχεια πε-

ριορίζει το θέμα της προστασίας και διαχείρισης στα προβλήματα του (Ελάσσων προκείμενη: Η οικονομική... τοπικής διοίκησης) και καταλήγει ειδικότερα στο συμπέρασμα (Βασικό κριτήριο... φορέων διαχείρισης).

Ερώτημα 3ο

- α) Η σύνταξη είναι ενεργητική. Η αντίθετή της παθητική είναι: Η ανάπτυξη δεν εμποδίζεται από τη διατήρηση του γενικότερου φυσικού και πολιτισμικού τοπίου και (από) την αυστηρή προστασία των οικολογικών ευαίσθητων περιοχών και των τοπίων ιδιαίτερου κάλλους, αλλά αντίθετα οι πιο ποιοτικές διαστάσεις της ευνοούνται.
- β) **άμοιρες** = στερημένες, **εντατική** = επίμονη, **παράκτιο** = παραθαλάσσιο, **ευνοεί** = προωθεί, **διαβούλευσης** = σύσκεψης
- γ) πρωτογενούς → πρώτος + γίνομαι, πιστοποιημένη → πιστός + ποιώ, ιχθυοκαλλιέργειες → ιχθύς + καλλιέργεια, παράκτιων → παρά + ακτή, αειφορικής → αεί + φέρω, υδρολογικής → ύδωρ + λόγος.

ΘΕΜΑ Γ

Κύριο θέμα του κειμένου αποτελεί η ανάδειξη της σκληρότητας με την οποία ο άνθρωπος αντιμετωπίζει τα άλλα πλάσματα και μάλιστα ένα από τα πιο θαυμαστά δημιουργήματα της φύσης, τη φάλαινα. Η φαλινοθηρία, που αποσκοπεί στο οικονομικό κέρδος και μόνο, είναι μια εξαιρετικά αποκρουστική πράξη θηριωδίας, η οποία καθιστά εμφανή τόσο την απληστία των ανθρώπων, όσο και το βαθμό βαναυσότητας στον οποίο είναι ικανοί να φτάσουν. Προκειμένου να παρουσιαστεί εμφατικά ο κτηνώδης χαρακτήρας της φαλινοθηρίας ο αφηγητής περιγράφει βήμα προς βήμα τη διαδικασία που απαιτείται για να επιτευχθεί η θανάτωση αυτού του εκπληκτικού θηλαστικού. Από τα πρώτα χτυπήματα στους τένοντες της ουράς του μέχρι το τελειωτικό χτύπημα στους πνεύμονες, που κάνει τη φάλαινα «να πνίγεται στο ίδιο της το αίμα», ο αφηγητής καταγράφει με κάθε λεπτομέρεια την αιματηρή αυτή διαδικασία. Φροντίζει, μάλιστα, να μάς μεταφέρει τις εντυπώσεις κι ενός νέου ανθρώπου που έχει ζήσει από κοντά αυτή τη φρικτή εμπειρία, τονίζοντας πόσο οδυνηρό είναι να παρακολουθείς το θάνατο «ενός πλάσματος τόσο ρωμαλέου όσο η Φάλαινα». Όπως επισημαίνει ο νέος αυτός, η φάλαινα πέφτει θύμα της «πανουργίας» του ανθρώπου, που δεν διστάζει να μεταχειριστεί κάθε πιθανό μέσο προκειμένου να παγιδέψει και να φονεύσει ένα πλάσμα, το οποίο υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να βρίσκεται στο στόχαστρο των ανθρώπων.

ΘΕΜΑ Δ

«Αγαπητοί/ες συμμαθητές/τριες – καθηγητές/τριες

Πρόλογος

Στις μέρες μας κυριαρχεί η υπερκατανάλωση. Είναι αναμφισβήτητο ότι ζούμε σε μια εποχή αφθονίας αγαθών και μέσων. Η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και συνακόλουθα η μαζική παραγωγή αγαθών, η προβολή του υλιστικού προτύπου ζωής, η πεποίθηση ότι η ευτυχία είναι «υπόθεση κατοχής αντικειμένων και όχι βιωμάτων» ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για την αναγωγή της υπερκατανάλωσης σε κυρίαρχο φαινόμενο στις μέρες μας.

Κύριο μέρος

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που ακολουθείται παγκόσμια δεν είναι βιώσιμο. Μπροστά σε αυτήν την τρομακτική οικολογική αλλά και κοινωνική καταστροφή κανένας δεν μπορεί να εθελotuφλεί. Η μόνη λύση είναι η επιλογή της αειφόρου ανάπτυξης.

Η αειφόρος ανάπτυξη αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπου, διαφυλάσσοντας παράλληλα το περιβάλλον βραχυπρόθεσμα και, κυρίως, μακροπρόθεσμα. Η αειφόρος ανάπτυξη αποβλέπει σε μια οικονομική ανάπτυξη η οποία να είναι αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη.

Συγκεκριμένοι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης είναι αρχικά η αναζωογόνηση της οικονομικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου η φτώχεια μειώνει τις δυνατότητες των ανθρώπων να χρησιμοποιούν συνετά τους φυσικούς πόρους και εντείνει τις πιέσεις στο περιβάλλον.

Επίσης, η ικανοποίηση των βασικών αναγκών του αυξανόμενου πληθυσμού στις αναπτυσσόμενες χώρες και η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης που θα εξασφαλίζουν τα ελάχιστα αναγκαία καταναλωτικά αγαθά.

Επιπρόσθετα, απαιτείται η διατήρηση και αναβάθμιση των φυσικών πόρων, οι οποίοι πιέζονται από το υψηλό επίπεδο κατανάλωσης των βιομηχανικών χωρών, σε συνδυασμό με τον αυξανόμενο πληθυσμό και την κατανάλωση των αναπτυσσόμενων χωρών.

Αναγκαίος κρίνεται και ο επαναπροσδιορισμός των τεχνολογιών, μέσω στροφής της αγοράς προς την κατεύθυνση προϊόντων φιλικότερων προς το περιβάλλον, με μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, με δυνατότητα ανακύκλωσης ή εξοικονόμησης ενέργειας κ.ά.

Τέλος, χρειάζεται η σύγκλιση οικονομικών και περιβαλλοντικών στόχων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, μέσω αποδοχής της κοινωνικής ευθύνης, αναγνώρισης των ορίων της επιστήμης και της τεχνολογίας στην επίλυση των προβλημάτων, αναγνώρισης των μακροπρόθεσμων συνεπειών των σημερινών αποφάσεων.

Επίλογος

Συμπερασματικά, η καταστροφή του περιβάλλοντος είναι πλέον γεγονός και οι επιπτώσεις της στη ζωή των ανθρώπων αλλά και στην πορεία της ανθρωπότητας διαφαίνονται δυσοίωνες. Είναι χρέος όλων να αποτρέψουν την ολοκληρωτική καταστροφή με την επιλογή της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία, όμως, απαιτεί ευρύτερη συμμετοχή στις ευθύνες και στις αποφάσεις και ευρύτερη πρόσβαση των πολιτών στις πηγές πληροφοριών.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

Ανθρώπινα δικαιώματα

21ο Κριτήριο Ενιαίας εξέτασης

ΘΕΜΑ Α

Το κείμενο πραγματεύεται το θέμα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σ' όλες τις χώρες. Αρχικά επαινείται η προσπάθεια του ΟΗΕ για την κατοχύρωση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκφράζονται όμως προβληματισμοί και αμφιβολίες για την τήρηση τους, καθώς οι παραβιάσεις είναι καθημερινές. Δηλώνεται ότι ο σεβασμός και η διαφύλαξή τους αποτελεί ηθικό καθήκον κι όχι επιβεβλημένο χρέος. Τέλος καταγράφεται η δυσοίωση πρόβλεψη ότι η προάσπιση των δικαιωμάτων αποτελεί ψευδεπίγραφο.

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1ο

- α) Λάθος** ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι διεθνή, ισχύουν παντού και ισχύουν τα ίδια για όλους.
- β) Σωστό** ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι τα περισσότερα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται με τον πιο βάνουσο τρόπο.
- γ) Λάθος** ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν είναι νομικά δεσμευτική, γι' αυτό χρειάζεται και τη θέληση του κάθε ανθρώπου ατομικά.
- δ) Σωστό** ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: «Θα πρέπει να ...ίδιο τρόπο».
- ε) Σωστό** ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ: Η δύναμη της συλλογικότητας και της ομαδικής προσπάθειας θα βοηθήσει ιδιαίτερα για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ερώτημα 2ο

- α)** Το θέμα των δύο πρώτων κειμένων είναι κοινό, καθώς αφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα. Και οι δύο συγγραφείς στην τελευταία παράγραφο των κειμένων τους αναφέρουν τρόπους με τους οποίους μπορεί να περιοριστεί ή και να εξαλειφθεί η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πρώτο απόσπασμα αναφέρεται στην ανάγκη συλλογικής προσπάθειας και συμμετοχής στα κοινωνικά θέματα και προβλήματα. Η ενασχόληση με τα προβλήματα του κοινωνικού συνόλου διασφαλίζει καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και στο ίδιο το άτομο είτε αντιμετωπίζει το ίδιο τα θέματα αυτά είτε όχι. Ωστόσο, και ο συγγραφέας του δεύτερου κειμένου ενισχύει αυτή την άποψη αλλά μέσα από την παιδαγωγική διαδικασία. Θεωρεί ότι βασικό στόχο της εκπαίδευσης πρέπει να αποτελεί η διαμόρφωση ελεύθερων και ενεργών προσωπικτήτων. Τα άτομα αυτά θα σέβονται και θα προσπαθούν να βελτιώσουν τις συνθήκες για το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.
- β)** Το πρόσωπο που χρησιμοποιείται είναι το α' πληθυντικό. Με τη χρήση του ο συγγραφέας δίνει έναν τόνο οικειότητας, αμεσότητας στο κείμενο. Παράλληλα γεφυρώνει την απόσταση δοκιμιογράφου και αναγνώστη, καθώς εντάσσεται και ο ίδιος στην ομάδα των αναγνώστων

(συμμετοχικότητα) και θέλει να δείξει ότι ο προβληματισμός του είναι κοινός σε όλους (καθολικότητα). Από την άλλη μετριάζει ο συγγραφέας το δογματισμό και καθιστά τον αναγνώστη κοινωνό των σκέψεων του. Η μετάδοση του μηνύματος αποκτά έναν προτρεπτικό, παραινετικό τόνο και ταυτόχρονα διδακτικό και συμβουλευτικό, καθώς έμμεσα γίνεται έκκληση για τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ερώτημα 3ο

- α) Η σύνταξη είναι **ενεργητική**. Η αντίστοιχή της παθητική είναι: Ιστορικά, η παροχή της παιδείας ρυθμιζόταν από δύο κίνητρα.
- β) **Μετατροπή της επιστημικής τροπικότητας σε δεοντική ώστε να δηλώνει πρόθεση:** Η παιδεία στην ελευθερία στοχεύει να καλλιεργήσει τη συνειδητή αναγνώριση της ευθύνης και του καθήκοντος.

ΘΕΜΑ Γ

Το θέμα που αναδεικνύεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι ο συντριπτικός αντίκτυπος που έχει στην ψυχολογία και στη νοητική κατάσταση της ηρωίδας ο βιασμός της. Η πράξη αυτή αποτελεί μία από τις πλέον αποτρόπαιες μορφές βίας, που προκαλεί εύλογη αγανάκτηση απέναντι σ' εκείνους που την ασκούν είτε ως μέσο εκδίκησης είτε ως μέσο νοσηρής ευχαρίστησης. Πρόκειται για ένα γεγονός που τραυματίζει το θύμα όχι μόνο σωματικά, αλλά και ψυχικά, στερώντας του, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα να νιώθει ασφάλεια και να ζει χωρίς το διαρκή φόβο μιας επικείμενης απειλής. Πρόκειται, συνάμα, για μια πράξη που θα πρέπει να τιμωρείται με ιδιαίτερη αυστηρότητα, εφόσον ο αντίκτυπός της, έστω κι αν δεν είναι πάντοτε ορατός, μπορεί να λάβει δραματικές διαστάσεις, επηρεάζοντας εφόρου ζωής το θύμα. Στο κείμενο αυτό, άλλωστε, η αφηγήτρια επιτυγχάνει να αποδώσει με ιδιαίτερα δραματικό τρόπο το πόσο την έχει πληγώσει και το πόσο την έχει επηρεάσει αυτό το γεγονός. Οι αμείλικτες ερωτήσεις που θέτει στον Θεό, αλλά και πολύ περισσότερο η εναγώνια έκκληση της μητέρας της να μην ενδώσει στην τρέλα που απειλεί να την οδηγήσει στο χαμό της, δημιουργούν μια συγκλονιστική αποτύπωση των φρικτών επιπτώσεων που έχει ο βιασμός στη ζωή μιας γυναίκας.

ΘΕΜΑ Δ

Πρόλογος

Η γενικότερη υποχώρηση των κατακτημένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιφέρει και την παραβίαση θεμελιακών αξιών που αφορούν τον ευαίσθητο τομέα των παιδιών. Και τούτο παρατηρείται όχι μόνο στο θεσμικό επίπεδο με την αδρανοποίηση και περιθωριοποίηση φορέων προστασίας των δικαιωμάτων τους, αλλά κυρίως με τα αδρανή κοινωνικά αντανakλαστικά που αδιαφορούν θανάσιμα γι' αυτά.

Κύριο μέρος

Η υποχώρηση του κοινωνικού ιστού έχει συντελέσει στην αποδόμηση του κρίσιμου ρόλου της οικογένειας ως θεμελιακής και φυσικής προστασίας του ανήλικου παιδιού. Η απουσία των γονέων από τον φυσικό χώρο του σπιτιού, οι εξοντωτικές επαγγελματικές υποχρεώσεις,

το συνεχές κυνήγι του κέρδους, στερούν από τα παιδιά τη συναισθηματική και ψυχολογική ενδυνάμωση στα πρώτα βήματα της ζωής τους. Τον παιδαγωγικό ρόλο των γονέων αναλαμβάνει τώρα ο απρόσωπος παιδικός σταθμός και η κοινωνικοποίησή του επαφίεται στα χέρια των ηλεκτρονικών νταντάδων.

Η έλλειψη βιωματικής φροντίδας και στοργής με την αποσάθρωση των συζυγικών σχέσεων στερεί από το παιδί ένα ασφαλές και θετικό περιβάλλον που λειτουργεί προστατευτικά και ενθαρρυντικά για το ίδιο το παιδί. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την υποχώρηση συλλογικών δομών όπως τη γειτονιά, οι απρόσωπες σχέσεις στα σύγχρονα αστικά κέντρα, επιτείνουν την ανασφάλεια του παιδιού και το αφήνουν έκθετο σε παντοίους κινδύνους.

Από την άλλη, στην οικονομική κρίση και τα προβλήματα φτωχοποίησης της οικογένειας φέρουν τα παιδιά αντιμέτωπα με το επιτακτικό αίτημα της απασχόλησης και της εργασίας. Η παιδική εργασία παραβιάζει κατάφωρα τα φυσικά δικαιώματα του καθώς γίνεται θύμα εκμετάλλευσης και εμπορευματοποίησης. Ακραία έκφραση αυτής της πραγματικότητας αποτελεί η εμπορεία σωματικών οργάνων, σεξουαλικής εκμετάλλευσης και παιδικής στράτευσης.

Ακόμα κι όταν ένα παιδί δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερα δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες, το άγχος και η εντατικοποίηση μέσα από ένα άτεγκτο και σκληρό βαθμοθηρικό εκπαιδευτικό σύστημα τορπιλίζει το αναφαίρετο δικαίωμα του παιδιού στην ανεμελιά και το παιδικό παιχνίδι. Οι πολλαπλές υποχρεώσεις του παιδιού, το διαρκές κυνήγι της διάκρισης και του πρωταθλητισμού σ' όλους του τομείς το εξουθενώνει σωματικά και ψυχικά και του στερεί τη δυνατότητα να αναπτύξει πολύπλευρα την προσωπικότητά του.

Επίλογος

Όλες αυτές οι παραβιάσεις ακυρώνουν τις προϋποθέσεις και τις βάσεις μιας θετικής προοπτικής για την ανάπτυξη του παιδιού και τη δημιουργική του κοινωνικοποίηση. Όλες αυτές οι καταστάσεις αποτελούν πλήγμα για τη δημοκρατία, την κοινωνική συνοχή και την εδραίωση κοινωνικών προϋποθέσεων για πρόοδο και ισοτιμία.